

■ ■ ■ Livet etter oljen kan bli mindre rosenrødt enn det SSB tror. Omstillingen kan bli vanskelig, og Kina kan gi konkurranse om kompetansesarbeidsplassene, skriver professorene **Hilde C. Bjørnland** og **Espen R. Moen**.

Norge etter oljen

ØKONOMI
HILDE C. BJØRNLAND
OG ESPEN R. MOEN

Nedbyggingen av petroleumssektoren vil ikke gi store makroøkonomiske utfordringer de neste 20 årene, slo Statistisk sentralbyrå (SSB) fast i en rapport for jul. Rapporten er skrevet på oppdrag for Nærings og Handelsdepartementet, og ført i pennen av Ådne Cappelen, Torbjørn Eika og Joakim Prestmo.

«Det vil gå riktig så bra å omstille oss», var budskapet fra de tre SSB-forskerne på pressekonferansen.

Vi vet ikke hva Nærings- og handelsdepartementet ventet seg da de ba SSB utrede spørsmålet om nedbyggingen av petroleumssektoren, men de kan umulig ha blitt veldig overrasket over svaret. Dette har vært SSBs konklusjon i mange analyser. Vi lever nesten ikke av olje i dag, derfor vil heller ikke bortfallet av oljesektoren by på de helt store makroøkonomiske utfordringer for norsk økonomi, ifølge SSB.

I den foreliggende studien er det en sterk sammenheng mellom hvilke forutsetninger man starter ut med og hvilke resultater man får. Byrået antar

- stabilt høy oljepris
- beskjeden reduksjon i petroleumsinvesteringene
- at leverandørindustrien i oljesektoren relativt smertefritt vil omstille seg til å betjene et internasjonalt marked

- at produktiviteten i norsk økonomi vokser jevnt og trutt
- at økonomien er i likevekt

Hva kan da gå galt?

Med slike forutsetninger hadde det vært svært overraskende om analysen konkluderte med noe annet enn en rosenrød fremtid for oss alle.

Vi deler SSBs oppfatning om at det ikke er grunnlag for panikkartet eller populistisk politikk i dag for å forberede oss på hva som vil skje når oljen tar slutt. Vi er imidlertid tvilende til at omstillingen vil gå så lett og tror fremtiden kan by på andre utfordringer enn dem byrået antar i sin modell.

For det første: Et viktig premiss for analysen er at leverandørindustrien gradvis vil orientere seg mot internasjonale

■ **KREVENDE.** Å ekspandere internasjonalt i en lavkonjunktur i oljebransjen, vil ikke være enkelt, skriver artikkelforfatterne. Foto: Eivind Senneset

nale markeder. Er det sikkert at det er så enkelt?

Det er i dag stor aktivitet på norsk sokkel, noe som i høy grad påvirker leverandørindustrien og resten av fastlandsøkonomien. På internasjonale arenaer møter norske selskaper hard konkurranse fra multinasjonale selskaper med en høykompetent arbeidsstyrke. Med et lønns- og kostnadsnivå som øker relativt mer i Norge enn i andre sammenlignbare land, kan denne omstillingen bli svært utfordrende.

Når lokalisering ikke lenger er et fortrinn, tror vi det er langt mer usikkert om norsk leverandørindustri vil nå opp i konkurransen om nye internasjonale markeder.

For det andre: Omstillingen blir vanskeligere hvis nedbyggingen av aktiviteten på norsk sokkel kommer samtidig med og forsterkes av lave oljepriser. Av erfaring vet vi at aktiviteten både på norske og utenlandske oljefelt er følsomt for endringer i oljeprisen. Å ekspandere internasjonalt i en lavkonjunktur i oljebran-

sjen, vil ikke være enkelt. Selv om det er grunn til å tro at oljeprisen på lang sikt vil stige, kan mye av kompetansefortrinnet vårt forvitne hvis kompetansen ikke brukes kontinuerlig.

La oss illustrere dette med et eksempel. Utsiktene for norsk økonomi hadde i dag vært svært mye dårligere hadde oljeprisen blitt værende på finanskrisens bunnivå på 45 dollar fatet. Da falt petroleumsinvesteringene for første gang på nesten ti år og leverandørindustrien sto foran store avskallinger. Med råvareprisen bys oppover i 2010, er investeringsviljen igjen på topp ikke bare i oljesektoren, men også i resten av norsk økonomi, lenge før verdensøkonomien er på bena.

Disse mekanismene gjør seg i utgangspunktet lite gjeldende i SSBs modell. De bidrar derfor til at SSB undervurderer vår oljeavhengighet.

Vår siste bekymring er mer generell, og er knyttet til de fremvoksende økonomiene i Sørøst-Asia. I de siste årene har vi sett en enorm økning av ufaglært

arbeidskraft innenfor industriell virksomhet i land som Kina og India. Dette har hatt stor effekt på internasjonale priser (terms of trade-effekter), som Norge har tjent godt på. Siden vi allerede på 1970-tallet avviklet industri basert på ufaglært arbeidskraft, har «Kina-effekten» vært udelte positiv for Norge.

Vi har fått billigere varer uten at egen industri har blitt utkonkurrert.

Nå tar imidlertid kinesere og andre utdannelse som aldri før, og det er grunn til å tro at verdensmarkedet vil bli oversvømt av høykompetent arbeidskraft fra Sørøst-Asia. Samtidig gjør teknologi handel med tjenester enklere. Vi risikerer dermed at verdensmarkedsprisen på høykompetent arbeidskraft vil presses ned.

Tusenkrone-spørsmålet er da hvordan en slik Kina-2 bølge vil påvirke Norge. Vi skal jo leve av vår kompetanse. Kinesiske selskaper vokser allerede i dag raskt i utlandet gjennom oppkjøp og andre strategiske

investeringer. Blir vi også utkonkurrert av kineserne på kompetanse, ser fremtiden mørk ut – uansett hva modellen til byrået har kommet frem til.

■ *Hilde C. Bjørnland, professor, og Espen R. Moen, professor, Institutt for samfunnsøkonomi ved Handelshøyskolen BI*

FLERE INNLEGG
Side 40 – 41, 43

Innlegg
Jakten på industriene
Harald Kjelstad

Plagsom sparing?
Rögnvaldur Hannesson

Er helseforetakene overadministrert?
John E. Berg

Plagsom sparing?
Rune Gerhardsen

GJESTEKOMMENTAR – ØKONOMI

HARALD M. ANDREASSEN

ROGER BJØRNSTAD

HILDE C. BJØRNLAND

ØYSTEIN DØRUM

STEINAR JUEL

ESPEN HENRIKSEN